

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет
Кафедра екології, географії та туризму

Методичні рекомендації
до виконання самостійної роботи студента з дисципліни
«БІОГЕОГРАФІЯ»
для студентів денної та заочної форми навчання

спеціальність **014.07 Середня освіта (Географія)**

освітня програма **"Середня освіта (Географія)"**

галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет
Кафедра екології, географії та туризму

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри екології,
географії та туризму

_____ проф. Лико Д.В.

«_____» _____ 20__ року

Методичні рекомендації
до виконання самостійної роботи студента з дисципліни
«БІОГЕОГРАФІЯ»
для студентів денної та заочної форми навчання

спеціальність **014.07 Середня освіта (Географія)**

освітня програма **"Середня освіта (Географія)"**

галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи студента з дисципліни «БІОГЕОГРАФІЯ» для студентів денної та заочної форми навчання напряму спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія).

Розробник: **І.П. Логвиненко**, доцент кафедри екології, географії та туризму РДГУ.

Рецензенти: **В.О. Мартинюк**, кандидат географічних наук, доцент кафедри екології, географії та туризму РДГУ.

С.О. Глінська., кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології, географії та туризму РДГУ.

Методичні рекомендації складено у відповідності з програмою навчального курсу «Біогеографія» для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія). В посібнику наведено методики виконання самостійних робіт на базі теоретичного курсу з дисципліни «Біогеографія».

Затверджено на засіданні кафедри екології, географії та туризму
протокол № ____ від _____.

Пояснювальна записка

Система фахової підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах періодично зазнає змін відповідно до соціально-економічних перетворень. Метою вищої освіти сьогодні є підготовка фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через новаторство в навчанні, вихованні і науково-методичній роботі.

Підготовка фахівців у вищих навчальних закладах забезпечується професійними освітніми програмами, на основі яких розробляються навчальні плани. Навчальний план містить різні форми організації навчального процесу: аудиторні заняття – лекції, семінари, практичні або лабораторні заняття, контрольні заходи, а також позааудиторні заняття, до яких належить самостійна робота студентів. В існуючих навчальних планах ці форми навчання, як правило, подані в рівній пропорції: половина навчальних годин відводиться для роботи в аудиторії, друга половина – на самостійну. В той же час, в навчально-методичній літературі помітна тенденція до скорочення в навчальних планах аудиторних годин і збільшення годин, відведених на самостійну роботу (до 60% навчального часу).

Оскільки в плані підготовки на самостійне засвоєння навчального матеріалу відводиться половина і більше половини загального обсягу навчальних годин, то ця значна частина навчального навантаження повинна мати чітку визначеність відносно свого змісту і організації.

Біогеографія як навчальна дисципліна є складовою обов'язкових компонентів освітньої програми студентів спеціальності «Середня освіта (Географія)» і являє собою систему взаємопов'язаних тем, спрямованих на методичну підготовку майбутнього вчителя географії.

Навчання з предмету “Біогеографія” реалізується за модульно-кредитною системою. Увесь курс поділено на модулі. Вивчення матеріалу в кожному модулі починається цілісно узагальненим модулем на лекціях, які висвітлюють особливо складні, проблемні питання теми. Далі триває самостійна навчальна робота, консультації та практичні заняття за

опрацьованими джерелами. Організація практичного заняття включає декілька видів навчальної роботи (письмові роботи, усні співбесіди, дискусії за змістом опрацьованих завдань, ділові ігри тощо).

Навчальний час, відведений для самостійної та індивідуальної роботи студента, визначається навчальним планом і становить 50% загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної дисципліни. Співвідношення обсягів аудиторних занять, самостійної й індивідуальної роботи студентів визначається з урахуванням специфіки та змісту конкретної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньо-професійної програми.

Зміст самостійної роботи над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Самостійна робота над навчальною дисципліною «Біогеографія»
включає:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації;
- підготовка до виступу на практичних заняттях;
- систематизацію вивченого матеріалу перед іспитом;
- опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей;
- написання рефератів, доповідей, оглядів, звітів;
- підготовка повідомлень до практичних занять;
- виконання завдань на контурних картах;
- переклад іноземних джерел встановленої тематики;
- підготовка та оформлення схем, таблиць, графіків, діаграм тощо;

- інструктивно-методичні матеріали до роботи у фоно- та відео-лабораторіях, комп'ютерних класах.

Методичне забезпечення самостійної роботи студентів передбачає засоби самоконтролю (тести, пакети контрольних завдань, питання та завдання для самоконтролю).

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Походження та розвиток життя на Землі.	3
2.	Різноманітність форм та видів життя на планеті.	5
3.	Вчення про біосферу.	6
4.	Інтразональні біоми.	8
5.	Біоми прерій.	8
6.	Закономірності формування біоти гірських систем.	8
7.	Біоми поверхневих водойм.	8
8.	Життя у Світовому океані.	8
	Разом:	54

Для самопідготовки студентів з дисципліни пропонується виконання самостійної роботи згідно за пропонованими нижче варіантами завдань. Студент виконує письмове завдання на визначену тему згідно пропонованого плану, обґрунтовує визначення та сучасне трактування термінів і понять, а також будує картосхеми, діаграми, складає списки ендеміків та реліктів з латинською назвою виду, роду, родини.

Варіант 1

Тема: **Фауністичний аналіз земної кулі. Південна Америка.**

План.

1. Фауністичне районування земної кулі.
2. Фауністичні області і підобласті Південної Америки.
3. Домінантні, ендемічні та реліктові види, роди, родини і т.д.
4. Причини ендемічності та реліктовості фауни.
5. Тваринні ресурси Південної Америки.
6. Антропогенний вплив на фауну.
7. Список використаної літератури.

Терміни: фауна; доміантні, ендемічні та реліктові види; тваринні ресурси; космополіти.

Карти: 1. Фауністичного районування земної кулі (за Гептнером, 1936).

2. Фауністичного районування Південної Америки.

Варіант 2

Тема: **Фауністичний аналіз земної кулі. Північна Америка.**

План.

1. Фауністичне районування земної кулі.
2. Фауністичні області і підобласті Північної Америки.
3. Історія формування сучасної фауни Північної Америки.
4. Вплив фаун Південної Америки та Євразії на формування фауни Північної Америки.
5. Свійська фауна Північної Америки її структура та перспективи розвитку.
6. Охорона тваринного світу Північної Америки, національні парки.
7. Список використаної літератури.

Терміни: свійська фауна, domestікація, національний парк, палеоендеміки, неоендеміки, ендеміки.

Карти:

1. Фауністичне районування земної кулі (за Гептнером, 1936).
2. Фауністичне районування Північної Америки.

Варіант 3

Тема: **Фауністичний аналіз земної кулі. Євразія.**

План.

1. Фауністичне районування земної кулі.
2. Фауністичні царства, підцарства та області в межах Євразії.
3. Голарктичне царство.
4. Палеотропічне царство.
5. Зональний розподіл тваринного світу Євразії.
6. Роль природних умов та розмірів материка на формування фауни.
7. Тваринні ресурси Євразії.
8. Національні парки Євразії та перспективи їх розкитку. Заповідники Євразії.
9. Список використаної літератури

Терміни: Національні парки, заповідники, заказники.

Карти:

1. Фауністичне районування земної кулі (за Гептнером, 1936).
2. Поділ Євразії на фауністичні царства, підцарства і області.
3. Карта природних зон і національних парків.

Варіант 4

Тема: **Фауністичний аналіз земної кулі. Африка.**

План.

1. Фауністичне районування земної кулі.
2. Поділ Африки на фауністичні царства, області і піобласті.
3. Голарктичне царство.
4. Ефіопське (Палеотропічне) царство.
5. Капське царство.
6. Тваринні ресурси Африки. Продуктивність зооценозів.
7. Національні парки Африки та їх роль у збереженні фауни.

8.Список використаної літератури

Терміни: Фауна, тваринний світ, релікти, ендеміки, космополіти, національні парки.

Карти:

1. Фауністичне районування земної кулі (за Гептнером, 1936).

33

2. Фауністичне районування Африки.

3. Карта національних парків Африки.

Варіант 5

Тема: **Фауністичний аналіз земної кулі. Австралія.**

План.

1. Фауністичне районування земної кулі.

2. Поділ Австралії на фауністичні області і підобласті. Фактори поділу.

3. Характеристики фауністичних областей та підобластей Австралійського царства.

4. Ендемічність та реліктовість австралійської фауни і причини, що її зумовлюють.

5. Антропогенний фактор у розвитку австралійської фауни.

6. Тваринні ресурси Австралії та перспективи її розвитку.

7. Список використаної літератури

Терміни: плацентарні, неповнозубі, яйцекладучі ссавці, релікти, ендеміки, сумчасті.

Карти:

1. Фауністичне районування земної кулі (за Гептнером, 1936).

2. Фауністичне районування Австралійського царства.

Список тварин-реліктів (українською і латинською мовами) Австралійського царства.

Варіант 6

Тема: **Флористичні регіони суші. Південна Америка.**

План.

1. Флористичне районування земної кулі.

2. Флористичні регіони Південної Америки.

3. Відмінності у флорі Анд та причини, що їх зумовлюють.

4. Амазонія, як унікальний флористичний регіон земної кулі.

5. Культурна рослинність Південної Америки.

6. Список використаної літератури

Терміни: Ете, ігапо, варзея, кампос-лімпос, кампос-серадос, каатінга, льянос, пуна, пампаси (пампа).

Карти:

1. Флористичне районування земної кулі (за Тахтанджяном).

2. Природні зони та флористичне районування Південної Америки.

Діаграми:

1. Продуктивності та запасів фітомаси природних зон Південної Америки.

Варіант 7

Тема: **Флористичні регіони суші.Євразія.**

План.

1. Флористичне районування земної кулі.
2. Флористичні регіони Євразії та їх характеристика.
3. Причини зональної та провінційної різноманітності рослинності Євразії.
4. Трансформація рослинності сільськогосподарських регіонів.
5. Продуктивність культурної рослинності основних природних зон.
- 6.Список використаної літератури

Карти:

1. Флористичне районування суші (за Тахтанджяном).
2. Природні зони Євразії з виділенням основних землеробських районів.

Списки:Культурних рослин Євразії по природних зонах.

Варіант 8

Тема: **Флористичні регіони суші. Північна Америка.**

План.

1. Флористичне районування земної кулі.
2. Флористичні царства і області Північної Америки та їх характеристика.
3. Антропогенні сукцесії природної рослинності.
4. Культурна рослинність Північної Америки.
- 5.Список використаної літератури

Списки:1. Домінуючих та реліктових рослин різних природних зон.

2. Культурних рослин Північної Америки.

Варіант 9.

Тема: **Флористичний аналіз земної кулі. Африка.**

План.

1. Флористичне районування земної кулі.
2. Флористичні царства та області Африки, їх характеристика.
- 3.Антропогенний фактор у формуванні природної рослинності. Опустинення Сахелю.
4. Особливості формування флори пустель Сахари, Наміб, Калахарі.
5. Культурна рослинність природних зон Африки.

Список використаної літератури

Карти:1. Флористичне районування земної кулі (за Тахтанджяном А.Л.).

Списки:Домінуючих рослин, ендемічних родин.

Варіант 10

Тема: **Флористичний аналіз земної кулі. Австралія.**

План.

1. Флористичне районування земної кулі.
2. Флористичні області Австралії та їх характеристика.
3. Ендемізм і реліктовість австралійської флори та причини, що їх зумовлюють.

4. Флора тропічних пустинь та її динаміка.
5. Культурна рослинність Австралії і перспективи її розвитку.
- 6.Список використаної літератури

Списки:1. Ендеміків та реліктів флористичних областей.

2. Культурних рослин Австралії.

Карти:1. Флористичне районування земної кулі (за Тахтанджяном).

Варіант 11

Тема: **Червоні книги (міжнародні та державні) органічного світу.**

План.

1. Закономірності еволюції органічного світу.
2. Космополіти, ендеміки, релікти та причини формування даних груп організмів.
3. Роль людини в еволюції органічного світу землі.
4. Червоні книги рослин і тварин та причини їх створення.
5. Міжнародні червоні книги.
6. Червоні книги держав. Червона книга (рослин і тварин) України.
- 6.Список використаної літератури

Терміни:Космополіти, ендеміки, релікти, еволюція.

Списки:1. Рослин, що зникли за останні століття.

2. Тварин, знищених людиною в XVI-- XX ст.

3. Рослин, що знаходяться під загрозою зникнення.

4. Тварин, занесених до міжнародної Червоної книги.

5. Рослин і тварин (найбільш відомих) Червоної книги України.

Варіант 12

Тема: **Основні рівні організації живих організмів.**

План.

1. Рівні організації живого (Воронов А.Г., 1987)
2. Рівні організації живого за Ю. Одумом (1986).
3. Рівні організації живого за Голубцем.
- 4.Список використаної літератури

Терміни:Аутекологія, синекологія, демекологія.

Варіант 13

Тема: **Різноманітність тваринного світу Землі.**

План.

1. Різноманітність тваринних організмів.
2. Основні типи тварин та їх характеристика.
3. Антропогенна трансформація структури та видового складу тваринного світу.
4. Охорона генофонду тваринних організмів.
- 5.Список використаної літератури

Терміни: Вид, тип, трансформація, генофонд, заповідник, заказник, національний парк.

Варіант 14

Тема: **Різноманітність рослинного світу Землі.**

План.

1. Причини різноманітності рослинних організмів.
2. Основні групи водних рослин.
3. Аналіз рослинного світу суші.
4. Вплив людини на світ рослин.
- 5.Список використаної літератури

Терміни:Порядок, вид, генофонд.

Варіант 15

Тема: **Історія формування уявлень про біосферу.**

План.

1. Поняття про біосферу.
2. Екологічні уявлення древньої людини.
3. Формування уявлень про біосферу цивілізацій Древнього Китаю, Древньої Індії, Древнього Єгипту, Древньої Греції, Шумерів, Фінікії.
4. Розвиток уявлень про природу в роботах філософів та натуралістів середньовіччя.
5. Становлення поняття про біосферу в XVIII--XIX століттях. Роботи Е.Зюсса. Ч.Дарвіна, А.Уолеса та ін.
6. Внесок вітчизняних дослідників у формування поняття про біосферу (Ціолковський, Чижевський, Анучін Д.М., Броунов П.І., Докучаєв В.В. та ін.).

Варіант 16

Тема: **Маса і продукція живої речовини в біосфері.**

План.

1. Маса біосфери (її об'єм), живої та органічної речовини.
2. Продуктивність біосфери.
 - 2.1. Продуктивність наземних біоценозів.
 - 2.2. Продукція водних екосистем.
3. Географічний аналіз продуктивності основних типів біоценозів.
- 4.Список використаної літератури

Терміни: Запаси органічної речовини, продуктивність (фіто і зооценозів), первинна і вторинна продукція (валова і чиста).

Карти:

1. Карта запасів біомаси земної кулі.
2. Карта продуктивності біомів (природних зон) земної кулі.

Варіант 17

Тема: **Ендемічність та реліктовість органічного світу.**

План.

1. Фактори еволюції органічного світу.
2. Причини формування ендемічних груп організмів.
3. Реліктовість органічного світу.

4.Список використаної літератури

*Списки:*1. Основних ендеміків (в межах царств) органічного світу.

2. Рослинних і тваринних реліктів материків.

Варіант 18

Тема: **Біоценоз, його структура і динаміка.**

План.

- 1.Поняття про біоценоз.
- 2.Біоценотичні звязки рослин.
3. Трофоценотичні звязки тварин.
4. Територіальні звязки тварин.
5. Екологічні ніші.
- 6.Структура і динаміка біоценозу.
7. Продуктивність біоценозу.
- 8.Список використаної літератури

Терміни:

консорція, сапротрофи, біогеоценоз,сукцесія,біотоп.

Варіант 19

Тема: **Роль людини в біосфері.**

План.

1. Поняття про біосферу.
2. Біосфера та діяльність людства.
3. Сучасна та можлива продуктивність
4. Рослини і тварини як продуктивна сила природи.
5. Охорона ресурсів біосфери і раціональне природокористування.
- 6.Список використаної літератури

Схеми:

1. Картосхема продуктивності біомаси природних зон.

Діаграми:

1. Продуктивності культурної рослинності основних природних зон.
2. Продуктивності свійських тварин(в цнт. на 100 га с/г угідь).

Варіант 20

Тема: **Вчення М.І.Вавілова про центри походження культурних рослин.**

План.

- 1.Передумови виникнення вчення про центри походження культурних рослин.
- 2.Значення культурних рослин у функціонуванні суспільства.
- 3.Центри походження культурних рослин за М.І.Вавіловим.
4. Сучасні уявлення про центри походження культурних рослин.
5. Перспективи введення рослин в культуру на сучасному етапі та можливі екологічні наслідки такого процесу.

6.Список використаної літератури

Карти:

1. Центрів походження культурних рослин за М.І.Вавіловим.
2. Центрів походження культурних рослин за Купцовим О.І.

Список джерел

Основний

1. Алехин В. В. География растений с основами ботаники//В.В.Алехин - М.: Учпедгиз, 1961.- 432 с.
2. Вальтер Г. Растительность земного шара// Г. Вальтер. - Т. 1-3. - М.: Изд. Прогресс, 1969-1974.
3. Воронов А. Г. Биogeография// А.Г.Воронов. - М.: Изд. МГУ, 1963.- 245 с
4. Воронов А. Г. Биogeография с основами экологии//А.Г.Воронов. - М.: Изд. МГУ, 1987.- 387 с.
5. Второв П. П. Біogeографія// П.П.Второв , М.М.Дроздов - К.: Вища школа, 1982.- 302 с.
6. Гришко-Богменко Б.К.Географія рослин з основами ботаники// Б.К.Гришко-Богменко, С.С.Морозюк, І.В.Мороз, Л.Г.Оляницька. Навчальний посібник для вузів.- К.: Вища школа, 1991.- 255 с.
7. Жизнь растений: В 6-ти томах./ Гл. Ред.. А.Л.Тахтаджян.-М.: Просвещение, 1982
8. Жизнь животных: В 7-ми томах/ Под ред. В.Е.Соколова.- М.: Просвещение,1989
9. Кукурудза С.І. Біogeографія//С.І.Кукурудза.Підручник.-Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка,2006.- 504 с.
10. Леме Ж. Основы биogeографии// Ж.Леме. - М.: Прогресс, 1976.- 367 с.

Додатковий

1. Вавилов Н.И. Центры происхождения культурных растений // .И.Вавилов. Пятьконтинентов. – М.: "Мысль", 1987. – 348 с.
2. Зелена книга України /За заг. ред. Я.П. Дідуха – К.: Альтерпрес, 2009. – 48с.
3. Уиттеккер Р. Сообщества и экосистемы// Р.Уиттеккер – М.: "Прогресс", 1980. – 327 с.
4. Червона книга України. Рослинний світ/ За заг. ред. Я.П. Дідуха — К.:Глобалконсалтинг, 2009.— 900 с.
5. Червона книга України. Тваринний світ/ За ред. І.А. Акімова — К.:Глобалконсалтинг, 2009.— 600 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. geografica.net.ua/www.sea.gov.ua/GIS/BSR/UA/documents/legislation/Prog_bio.htm
3. bibliofond.ru/view.aspx?id=484925
4. ecologyknu.wix.com/ecologyknu#!untitled/c1yat

5. childflora.org.ua
6. biology.org.ua
7. Global status report on noncommunicable diseases 2010 / The World Health Organisation. – Geneva : WHO Press. – 176 p. [Electronic resource]. – Access mode : www.who.int
8. International Year of Ecotourism Initiative [Electronic resource]. – Access mode : www.planeta.com/ecotravel/tour/year.html
9. Сайт Вищої школи економіки, м. Бидгощ, Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.polonia.com.md/html_ua/wsg_spa.html
10. Сайт Європейського гуманітарного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.ehu.lt/studies/bachelor/programs/fields/0003709/>